

PYÖRÄILYN HISTORIAA RANSKASSA

Mikko Kylliäinen

Kansainvälinen pyöräilyhistorian konferenssi ICHC järjestettiin 19. kerran Ranskassa kesäkuun lopulla. Järjestäjänä oli eteläranskalaisessa Saint-Étiennen kaupungissa sijaitseva Musée d'Art et d'Industrie, joka on alan harrastajien keskuudessa hyvin tunnettu mittavista polkupyöräkokoelmistaan sekä polkupyörän historiaan liittyvistä laajoista arkistokokoelmistaan. Museo on perustettu 1800-luvulla tallentamaan Saint-Étiennen teollista historiaa. Kuten monet muutkin teollisuuskaupungit, Saint-Étienne on kokenut rakennemuutoksen: vielä 1950-luvulla silkkiä kutominen oli pääosin kotona tapahtuvaa käsityötä, muu teollisuus hyvinkin raskasta ja saastuttavaa. Noihin aikoihin kaupungissa vierailleet konferenssiosallistujat hämmästelivät, kuinka tehtaiden mustaksi nokeaman kaupungin ulkonäkökin oli täysin muuttunut, vaikka rakennuskanta oli sama.

Museon tapana on järjestää muutaman vuoden välein polkupyörän historiaa esittelevä näyttely. Tänä vuonna näyttely kertoi Rans-

kassa 1860-luvulla syntyneen velocipedin kehittämisestä ja leviämisestä Ranskasta muuhun maailmaan. Erittäin korkeatasoinen näyttely sai runsaasti kiitosta: museon kokoelmiin sisältyvät sekä eri puolilta Eurooppaa ja Yhdysvalloista lainatut velocipedit esiteltynä yhdessä tilassa saivat katsojan oivaltamaan kuinka nopeasti velocipedimali muuttui suhteellisen matalasta korkeaksi etupyörän kasvaessa korkeutta. Samoin velocipedi sai pian aikaan rakennettaan parantavien keksintöjen sarjan. Pyöräilyn historia olisi voinut muodostua varsin toisenlaiseksi, jos esimerkiksi 1860-luvulla kokeillut ketjuveto ja vapaanapa olisivat yleistyneet jo tuolloin.

Konferenssissa kuultiin jälleen pyöräilyn vaiheita monipuolisesti valottavia esitelmää, nyt erityisesti ranskalaisesta näkökulmasta. Pääteema liittyi kuitenkin museon näyttelyyn. Monilta esitelmöitsijöistä museo oli pyytänyt artikkelin näyttelyjulkaisuun *Le velocipède – objet de modernité*, jonka ovat toimittaneet museon johtaja Nadine Besse ja museon pyöräosaston päällikkö Anne Henry. Korkeatasoisin valokuvien kuvitettu näyttelyjulkaisu sisältää yksien kansien välissä parhaan mahdollisen tiedon 1860-luvun ranskalaisen pyörämallin kehittämisestä ja leviämisestä. Kirjoittajina ovat muiden muassa alan parhaat asiantuntijat Keizo Koba-

Saint-Étiennessä sijaitseva Musée d'Art et d'Industrie esittelee kaupungin kolmen tunnetuimman teollisuudenalan historiaa. Polkupyörä-, silkki- ja aseteollisuudelle on kullekin varattu yksi kokonainen kerros. Kuva: Mikko Kylliäinen.

yashi ja David V. Herlihy. Julkaisu sisältää artikkelit sekä ranskaksi että englanniksi. Teoksessa on myös artikkeleita, jotka kuvaavat velocipedin saapumista Euroopan eri maihin ja sitä, kuinka tämä uusi innovaatio niissä otettiin vastaan. Nadine Bessen ja Anne Henryn toimittamaa teosta ei kukaan vakavasti otettava pyöräilyn varhaisvaiheiden tutkija voi jatkossa sivuuttaa liittämättä sitä tutkimuksensa lähdeluetteloon.

Historia on kumulatiivinen tiede, joten konferenssissa kuultiin monilta artikkelin kirjoittajilta näyttelyjulkaisun artikkelista laajennettu esitelmä. Keizo Kobayashi esimerkiksi esitteli Pariisissa toimineen Michaux'n pyörätehtaan ja sen seuraajayritysten polkupyörätuotannon määriä 1860-luvulla koskevaa tutkimustaan, jonka tuloksia hän alustavasti kertoi jo viime vuonna 18. konferenssissa Tampereella. Arviot tuotantomääristä perustuvat eri puolilla Eurooppa sijaitsevien museoiden kokoelmissa olevien polkupyörien sarjanumeroihin. Tutkimuksen tekee hankalaksi se, että Michaux ja hänen yhtiökumppaninsa riitautuivat, ja eri yritysten sarjanumerot ovat osittain yhteneväisiä ja osittain alkavat alusta tai jostakin valitusta numerosta. David Herlihy puolestaan selvitti, millaista tietoa velocipedin leviämisestä Ranskassa ja myöhemmin muihin maihin voidaan saada Michaux'n kirjeenvaihdon perusteella. Monelle uusi tieto oli se, että kirjeenvaihdon perusteella pyöräilijöitä näyttää 1860-luvun lopulla ol-

Museon tämän vuoden vaihtuva näyttely *Le vélocipède – objet de modernité* keskittyy velocipedin kehittymiseen Ranskassa ja leviämiseen muissa maissa 1860- ja 1870-luvulla. Näyttelyyn oli koottu edustava otos, noin 30 velocipediä, eri puolilta maailmaa. Lisäksi nähtävänä oli ranskalaisten valmistajien kuvastoja, mainoksia ja mainoskilpiä, kilpailu-ilmoituksia sekä pyöräilyaiheista taidetta 1860- ja 1870-luvulta. Kuva:

Mikko Kylliäinen.

leen huomattavan paljon Espanjassa, jonka pyöräilyhistorian varhaisvaiheita tunnetaan kansainvälisesti varsin vähän.

Korkeatasoinen näyttely ja museon kokoelmien maine keräsivät Saint-Étienneen runsaan joukon pyöräilyhistoriasta kiinnostuneita tutkijoita, harrastajia sekä museoiden edustajia. Konferenssi lienee ollut osallistujamäärältään suurin tähän mennessä, sillä esitelmiä kuultiin 35 ja osallistujia oli suunnilleen kaksinkertainen määrä. Konferenssin järjestelyt olivat kaikin puolin korkeatasoiset, iltaohjelmaan esimerkiksi sisältyi lähinnä performanssiksi luonnehdittava kahden ranskalaisen taiteilijan ääni- ja valoesitys, joka perustui pyörivään liikkeeseen ja siinä hyödynnettyihin pyöränosiin. Myös konferenssin tulevaisuus näyttää hyvältä: koskaan aiemmin ei ole tiedetty tulevien neljän konferenssin pitopaikkoja ja järjestäjiä. Euroopan mantereella konferenssi järjestetään seuraavan kerran vuosina 2010 ja 2012, ensin Tšekinmaalla, sitten Belgiassa.

Kirjoittaja on tekniikan lisensiaatti ja pyöräilyn historian asiantuntija.